

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે
આર/ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૭૯૨/૨૦૧૨

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી હેમંત એમ. પ્રચ્છક

સહી/-

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના
	✓	

=====

બી. સી. કથીરિયા – ફૂડ ઇન્સ્પેક્ટર

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧ તરફે શ્રી આશિષ એમ. ડગલી (૨૨૦૩) માટે શ્રી મહાવીર જેબલિયા

સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૩ તરફે રદબાતલ

સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૫, ૬, ૭ તરફે શ્રી ડી. કે. મોદી (૧૩૧૭)

સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૨, ૪, ૫, ૬, ૭ તરફે શ્રી એમ. ડી. મોદી (૧૩૧૮)

સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૧ તરફે એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર શ્રી આદિત્ય જાડેજા

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી હેમંત એમ. પ્રચ્છક

તારીખ: ૦૩/૦૭/૨૦૨૬

ચુકાદો

પડકાર:

૧. વિદ્વાન ચીફ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ, જૂનાગઢ (જે હવે પછી “ટ્રાયલ કોર્ટ” તરીકે ઉલ્લેખિત છે) દ્વારા ક્રિમિનલ કેસ નં. ૧૨૬૨/૧૯૯૯ માં પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૩૧.૧૨.૨૦૧૧ ના ચુકાદા અને હુકમ, કે જેના દ્વારા સદર ટ્રાયલ કોર્ટે સામાવાળા આરોપીઓને પ્રિવેન્શન ઓફ ફૂડ એડલ્ટરેશન એક્ટ અને તે હેઠળ ઘડવામાં આવેલા નિયમોની કલમ ૨(૯)(કે) સાથે વંચાણે લેતાં નિયમ ૩૨(એફ) ની જોગવાઈઓ, કલમ ૭(૧)(૨) અને કલમ ૧૬ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનામાંથી નિર્દોષ છોડી મૂકેલ છે, તેની સામે અપીલકર્તા-મૂળ ફરિયાદીએ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ ની કલમ ૩૭૮ હેઠળ હાલની અપીલ દાખલ કરેલ છે.

કેસની હકીકતો:

૨. હાલની અપીલને ઉપસ્થિત કરતી હકીકતો એવી છે કે પોતાની સત્તાવાર ફરજ દરમિયાન, તારીખ ૦૫.૦૮.૧૯૯૮ ના રોજ આશરે સવારે ૯:૩૦ વાગ્યે, ફૂડ ઇન્સ્પેક્ટરે મેસર્સ વિમલ એજન્સી, માંડવી ચોક, જૂનાગઢની મુલાકાત લીધી હતી અને તપાસણી દરમિયાન, તેમણે વિશ્લેષણના હેતુ માટે, વેચાણ અર્થે રાખવામાં આવેલ બાલાજી વેફર્સ (૪૦ ગ્રામ) નો એક

નમૂનો ખરીદ્યો હતો. વિશ્લેષણ કરતાં, સદર નમૂનો મિસબ્રાન્ડેડ જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો. એવો આક્ષેપ છે કે આરોપીઓએ સદર મિસબ્રાન્ડેડ ખાદ્ય પદાર્થનું વેચાણ કર્યું હતું, જે પ્રિવેન્શન ઓફ ફૂડ એડલ્ટરેશન એક્ટની કલમ ૨(૯)(કે) હેઠળ "મિસબ્રાન્ડેડ" ની વ્યાખ્યામાં આવે છે અને નિયમ ૩૨(એફ) નો ભંગ કર્યો હતો. તેથી, આરોપીઓએ સદર અધિનિયમની કલમ ૭(૧),(૨) અને ૧૬ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ કર્યા હોવાનો આક્ષેપ છે.

૨.૧ ફરિયાદ દાખલ થયા પછી, આરોપીઓને સમન્સ જારી કરવામાં આવ્યા હતા. આરોપીઓ તેમના વિદ્વાન વકીલ મારફતે સદર ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ ઉપસ્થિત થયા હતા. તેમને પોલીસ પેપર્સની નકલો પૂરી પાડવામાં આવી હતી, અને તેમની દલીલો આંક ૨૪ થી ૨૯ પર નોંધવામાં આવી હતી.

૨.૨ પોતાનો કેસ સાબિત કરવા માટે ફરિયાદપક્ષે પુરાવા રજૂ કર્યા છે જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

ક્રમ નં.	વિગતો	આંક નં.
૧	ફરિયાદી બી.સી. કથીરિયાની જુબાની.	૪૩
૨	ગેઝેટ જાહેરનામાની પ્રમાણિત નકલ.	૪૪
૩	પેઢીની માલિકી/પ્રોપ્રાઈટરશીપ અંગેનું સોગંદનામું.	૪૫
૪	કટારીયા એન્ટરપ્રાઇઝના ઇન્વોઇસ/બિલની ઝેરોક્ષ નકલ.	૪૬

૫	ફોર્મ નં. ૬.	૪૭
૬	વેચાણકર્તાને ચૂકવેલ નાણાંની પહોંચ.	૪૮
૭	નિયમ ૧૫ હેઠળ નિર્ધારિત લેબલ ફોર્મ.	૪૯
૮	મૂળ પંચનામું.	૫૦
૯	ફોર્મ નં. ૭ માં મેમોરેન્ડમની નકલ.	૫૧
૧૦	એસ.ટી. પાર્સલ ભાડા પહોંચ.	૫૨
૧૧	સીલ છાપની નકલ.	૫૩
૧૨	રજિસ્ટર્ડ એ.ડી. સ્વીકૃતિ પહોંચ.	૫૪
૧૩	લોકલ હેલ્થ ઓથોરિટી (એલ.એચ.એ.) સમક્ષ નમૂનાના બે ભાગ જમા કરાવ્યા દર્શાવતી પહોંચ.	૫૫
૧૪	પબ્લિક એનાલિસ્ટ, વડોદરા દ્વારા નમૂનો મળ્યાની સ્વીકૃતિ દર્શાવતી પહોંચ.	૫૬
૧૫	ફોર્મ નં. ૬.	૫૭
૧૬	મોકલવા અંગેના પત્રની કચેરી નકલ.	૫૮
૧૭	કવરિંગ લેટર/ચાદી.	૫૯
૧૮	પબ્લિક એનાલિસ્ટનો અહેવાલ અને નમૂનાની વિગતો.	૬૦, ૬૧
૧૯	બિલ, ચાદી અને માલિકી અંગેનો દસ્તાવેજ.	૬૨, ૬૩, ૬૪
૨૦	નમૂનો એકત્ર કરવા અંગેનું ફોર્મ નં. ૬ અને કવરિંગ લેટર/ચાદી.	૬૫, ૬૬
૨૧	રજિસ્ટર્ડ એ.ડી. સ્વીકૃતિ પહોંચ.	૬૭
૨૨	બાલાજી પ્રા. લિ. નો પત્ર/ચાદી.	૬૮
૨૩	માલિકીનો પુરાવો.	૬૯

૨૪	મંજૂરી હુકમની કચેરી નકલ.	૭૦
૨૫	મંજૂરી આપવા અંગેનું મેમોરેન્ડમ.	૭૧
૨૬	ફરિયાદ દાખલ કરવા માટે મંજૂરી મોકલતો કવરિંગ લેટર.	૭૨
૨૭	મંજૂરી હુકમ.	૭૩
૨૮	લોકલ હેલ્થ ઓથોરિટી, જૂનાગઢને મોકલેલ જાણની કચેરી નકલ.	૭૪
૨૯	નોટિસોની કચેરી નકલો.	૭૫, ૭૬
૩૦	લોકલ હેલ્થ ઓથોરિટી, જૂનાગઢ દ્વારા આપવામાં આવેલ તારીખ ૧૬-૦૪-૧૯૯૯ નો પત્ર.	૭૭
૩૧	રજિસ્ટર્ડ એ.ડી. સ્વીકૃતિ સ્લિપો.	૭૮ થી ૮૩
૩૨	પંચ સાક્ષી પરેશભાઈ રજનીકાંત શાહની જુબાની.	૧૧૭
૩૩	સાક્ષી વાદીરાજ આર. નરેન્દ્રની જુબાની.	૧૧૯
૩૪	સીલ છાપ રજિસ્ટર/નોંધની નકલ.	૧૨૦
૩૫	લોકલ હેલ્થ ઓથોરિટી (એલ.એચ.એ.) ની મૂળ સ્લિપ.	૧૨૧
૩૬	પબ્લિક એનાલિસ્ટનું પ્રમાણપત્ર.	૧૨૨
૩૭	ફરિયાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ પુરાવો બંધ કરવાની પુરસીસ.	૧૨૫

૨.૩ પુરાવો બંધ થયા પછી, ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૭૩ ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ આરોપીઓના નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા હતા જેમાં આરોપીઓએ આક્ષેપોનો ઇનકાર કર્યો હતો અને કેસ ચલાવવાની માગણી કરી હતી. તે અનુસાર, ફરિયાદપક્ષે ટ્રાયલ ચલાવી હતી.

- ૨.૪ બંને પક્ષોને સાંભળ્યા પછી અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવાને ધ્યાને લીધા પછી, સદર ટ્રાયલ કોર્ટે વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા આરોપીઓને તેમની સામે મૂકવામાં આવેલા તમામ આરોપોમાંથી નિર્દોષ છોડી મૂકેલ છે.
- ૨.૫ નિર્દોષ છૂટકારાના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમથી વ્યથિત અને અસંતુષ્ટ થઈને, અપીલકર્તા મૂળ ફરિયાદીએ હાલની અપીલ દાખલ કરેલ છે.
૩. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ શ્રી આશિષ એમ. ડગલી વતી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી મહાવીર જેબલિયા, સામાવાળા નં. ૨, ૪, ૫, ૬ અને ૭ ના વિદ્વાન વકીલ શ્રી મોદી અને સામાવાળા નં. ૧ તરફે વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી આદિત્ય જાડેજાને સાંભળ્યા. તારીખ ૧૨.૦૭.૨૦૨૨ ના હુકમને ધ્યાને લેતાં સામાવાળા નં. ૩ સામેની અપીલ રદબાતલ થયેલ છે.

અપીલકર્તા તરફે રજૂઆતો:

૪. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે ફરિયાદપક્ષે પોતાનો કેસ સાબિત કર્યો હોવા છતાં, સદર વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે નિર્દોષ છૂટકારાનો હુકમ પસાર કરવામાં ભૂલ કરી છે. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે ફરિયાદપક્ષે સ્થાપિત કર્યું હતું કે કાયદા હેઠળ નિર્ધારિત ફરજિયાત પ્રક્રિયાનું ચુસ્તપણે પાલન કર્યા પછી નમૂનો ખરીદવામાં આવ્યો હતો અને સીલ કરવામાં આવ્યો હતો કારણ કે નમૂનો એકત્ર કરવામાં કે મોકલવામાં કોઈ પ્રક્રિયાગત ક્ષતિ નહોતી, તેથી સદર વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીઓને નિર્દોષ છોડવા જોઈતા નહોતા.

૪.૧ અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે માત્ર પંચ સાક્ષીઓએ ફરિયાદપક્ષના કેસને સંપૂર્ણ સમર્થન આપ્યું ન હોવાના કારણે સદર વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે ફરિયાદપક્ષના કેસને નકારી કાઢીને ગંભીર ભૂલ કરી છે અને નોંધપાત્ર રીતે, પંચ સાક્ષીઓએ પંચનામા પરની તેમની સહીઓનો ઇનકાર કર્યો નહોતો, જે ફૂડ ઇન્સ્પેક્ટર દ્વારા અપનાવવામાં આવેલી પ્રક્રિયાને સમર્થન આપે છે.

૪.૨ અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે, કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજરની કલમ ૩૧૩ હેઠળના પોતાના નિવેદનમાં, આરોપીએ માત્ર આક્ષેપોનો ઇનકાર કર્યો હતો અને કોઈ બચાવપક્ષના સાક્ષીની તપાસ કરી નહોતી. વધુમાં, નમૂનો મિસબ્રાન્ડેડ હતો અને તમામ પ્રક્રિયાગત સલામતીઓનું પાલન કરવામાં આવ્યું હતું તેવું સ્થાપિત કરતા પુરાવાને ધ્યાને લેતાં, નિર્દોષ છૂટકારાનો હુકમ ટકી શકે તેમ નથી.

૪.૩ અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે પ્રિવેન્શન ઓફ ફૂડ એડલ્ટરેશન એક્ટની કલમ ૨(૯)(કે) અને પ્રિવેન્શન ઓફ ફૂડ એડલ્ટરેશન રૂલ્સના નિયમ ૨૨ નો ભંગ થયો હતો તેવું ઠરાવવામાં સદર વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે કાયદાની ભૂલ કરી છે.

૪.૪ અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે ફરિયાદીએ પંચ સાક્ષીઓની હાજરીમાં આરોપી પાસેથી રૂ. ૯૦/- માં બાલાજી પોટેટો વેફર્સના ૧૫ પેકેટ ખરીદ્યા હતા. ખરીદ પહોંચ અને આંક ૪૮ પરનો પુરાવો

સ્થાપિત કરે છે કે અવેજ લઈને વેચાણ પૂર્ણ કરવામાં આવ્યું હતું. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે ત્યારબાદ ફૂડ ઇન્સ્પેક્ટર શ્રી બી.સી. કથીરિયા દ્વારા આરોપીની સહીઓ અને સત્તાવાર સીલ લગાવીને નમૂનો યોગ્ય રીતે સીલ કરવામાં આવ્યો હતો અને મોકલવામાં આવ્યો હતો.

૪.૫ અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે સદર વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે એવા કારણોસર નિયમ ૨૨ નો ભંગ થયો હોવાનું ઠરાવવામાં વધુ ભૂલ કરી હતી કે નમૂનાના દરેક ભાગનું વજન ૫૦૦ ગ્રામના બદલે માત્ર ૨૦૦ ગ્રામ હતું. વાસ્તવમાં, પુરાવો દર્શાવે છે કે ૪૦ ગ્રામના એવા ૧૫ પેકેટ ખરીદવામાં આવ્યા હતા અને દરેક ભાગમાં પાંચ પેકેટ (૨૦૦ ગ્રામ) ધરાવતા ત્રણ ભાગમાં વહેંચવામાં આવ્યા હતા. પબ્લિક એનાલિસ્ટે નમૂનાનો સ્વીકાર કર્યો હતો અને જથ્થાની અપૂર્ણતા અંગે કોઈ વાંધો ઉઠાવ્યા વિના તેનું વિશ્લેષણ કર્યું હતું. તેથી, નિયમ ૨૨ ના ઉલ્લંઘનનો નિષ્કર્ષ પુરાવાના ખોટા અર્થઘટન પર આધારિત છે અને કાયદેસર રીતે અસમર્થનીય છે.

૪.૬ અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે પ્રત્યેક ૨૦૦ ગ્રામના ત્રણ ભાગમાં વહેંચાયેલો નમૂનો પબ્લિક એનાલિસ્ટ દ્વારા વિશ્લેષણ માટે પર્યાપ્ત અને યોગ્ય જણાયો હતો.

૪.૭ અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે સદર વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ, વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ પસાર કરતી વખતે, સદર ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ અપીલકર્તા-મૂળ ફરિયાદી દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા પુરાવાની યોગ્ય રીતે હકિકતની મૂલવણી કરવામાં નિષ્ફળ રહી છે. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે સદર વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ કાયદાની સંબંધિત જોગવાઈઓ તેમજ કેસની હકીકતો અને સંજોગોને યોગ્ય રીતે ધ્યાને લીધા વિના વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ પસાર કર્યો હતો.

૪.૮ અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે વેફરના પેકેટો, એટલે કે બાલાજી વેફર્સ, સામાવાળા નં. ૭ દ્વારા ઉત્પાદિત કરવામાં આવ્યા હતા અને સામાવાળા નં. ૩ (ડિસ્ટ્રિબ્યુટર) મારફતે સામાવાળા નં. ૨ (છૂટક વેપારી) ને સપ્લાય કરવામાં આવ્યા હતા. ફરિયાદીએ સામાવાળા નં. ૨ ની છૂટક દુકાનની મુલાકાત લીધી હતી અને, તપાસણી દરમિયાન, જણાવ્યું હતું કે પ્રત્યેક ૪૦ ગ્રામ વજન ધરાવતા બાલાજી વેફર્સના પેકેટો પર ઉત્પાદન તારીખ, બેચ નંબર કે સમાપ્તિ તારીખ દર્શાવેલ નહોતી. પરિણામે, સદર પેકેટો મિસબ્રાન્ડેડ હોવાનું જણાવ્યું હતું. તેથી, ફરિયાદીએ સદર અધિનિયમ અને તે હેઠળ ઘડાયેલા સદર નિયમોની ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ હેઠળ વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ ફરિયાદ નોંધાવી હતી.

૪.૯ અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે ફૂડ એનાલિસ્ટના અહેવાલમાં સ્પષ્ટપણે અભિપ્રાય આપવામાં આવ્યો હતો કે પ્રશ્નવાળો

ખાદ્ય પદાર્થ મિસબ્રાન્ડેડ હતો અને સદર હકીકત સદર વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ વાજબી શંકાથી પર યોગ્ય રીતે સાબિત થઈ હતી. તેમ છતાં, સદર વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ આ મહત્વપૂર્ણ પાસાને ધ્યાનમાં લેવામાં નિષ્ફળ રહી હતી અને સદર અધિનિયમની કેટલીક જોગવાઈઓના કથિત બિન-પાલનના આધારે વાદગ્રસ્ત ચુકાદો પસાર કરવા આગળ વધી હતી. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે, મિસબ્રાન્ડિંગના ચોક્કસ આક્ષેપને ધ્યાને લેતાં, પ્રિવેન્શન ઓફ ફૂડ એડલ્ટરેશન એક્ટ, ૧૯૫૪ ની કલમ ૭(૧) અને ૭(૨) સાથે વંચાણે લેતાં કલમ ૨(૯)(કે) ના ઘટકો યોગ્ય રીતે સ્થાપિત થયા હતા. જો કે, સદર વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે, માત્ર ટેકનિકલ બચાવ પર આધાર રાખીને, હાલના સામાવાળાની તરફેણમાં નિર્દોષ છૂટકારાનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ પસાર કર્યો હતો.

૪.૧૦ અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે, ફોરેન્સિક સાયન્સ લેબોરેટરી (એફ.એસ.એલ.) નો અહેવાલ નમૂનો મિસબ્રાન્ડેડ હોવાનું સ્થાપિત કરતો હોવા છતાં, સદર વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ પસાર કરતી વખતે સદર અહેવાલ, મહત્વપૂર્ણ પુરાવા અને રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવેલી હકીકતોની યોગ્ય રીતે મૂલવણી કરવામાં નિષ્ફળ રહી છે. પરિણામે, વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ ગેરકાયદેસર, ભૂલભરેલો, અન્યાયી અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવા વિરુદ્ધનો છે, અને તેથી તેને કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવાને પાત્ર છે.

સામાવાળા તરફે રજૂઆતો:

૫. બીજી બાજુ, સામાવાળા આરોપીઓના વિદ્વાન વકીલ શ્રી મોદીએ અપીલનો વિરોધ કર્યો છે અને રજૂઆત કરી છે કે સદર વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ નિર્દોષ છૂટકારાનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ કાયદેસર, ન્યાયી અને યોગ્ય છે અને રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાની સંપૂર્ણ મૂલવણી કર્યા પછી પસાર કરવામાં આવ્યો છે. સદર વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે સામાવાળા-આરોપીઓને નિર્દોષ છોડતી વખતે સચોટ, ખાતરીપૂર્વકના અને સુસંગત તારણો આપ્યા છે, અને તેમાં આ કોર્ટ દ્વારા કોઈ હસ્તક્ષેપની જરૂર નથી.

૫.૧ સામાવાળા આરોપીઓના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે ફરિયાદપક્ષ સામાવાળા સામે મૂકવામાં આવેલા આરોપો વાજબી શંકાથી પર સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યો છે. ફરિયાદપક્ષ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ પુરાવો મહત્વના વિરોધાભાસો, ક્ષતિઓ અને અસંગતતાઓથી ભરેલો છે, જે ફરિયાદપક્ષના કેસની સત્યતા વિશે ગંભીર શંકા પેદા કરે છે. તેમણે રજૂઆત કરી છે કે ફરિયાદપક્ષ કથિત ગુનાઓના આવશ્યક ઘટકો સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યો છે અને સામાવાળાને કથિત ગુનાના આચરણ સાથે સાંકળતા વિશ્વસનીય, ભરોસાપાત્ર અને સમર્થનકારી પુરાવા રજૂ કર્યા નથી.

પ.૨ સામાવાળા આરોપીઓના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રનો આ સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે આરોપીની તરફેણમાં નિર્દોષતાનું અનુમાન નિર્દોષ છૂટકારાના હુકમથી વધુ મજબૂત બને છે. જ્યાં સુધી સદર ટ્રાયલ કોર્ટે નોંધેલા તારણો વિકૃત, ગેરકાયદેસર અથવા રેકૉર્ડ પરના પુરાવા વિરુદ્ધના હોવાનું દર્શાવવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, અપીલ કોર્ટે નિર્દોષ છૂટકારાના હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરવામાં ધીમી ગતિ રાખવી જોઈએ. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે અપીલકર્તા વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમમાં કોઈ ક્ષતિ, ગેરકાયદેસરતા, વિકૃતિ અથવા પુરાવાનું ખોટું અર્થઘટન દર્શાવવામાં નિષ્ફળ ગયા છે. સદર વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે નોંધેલા તારણો પુરાવાની યોગ્ય મૂલવણી અને સુસ્થાપિત કાનૂની સિદ્ધાંતો પર આધારિત છે.

પ.૩ સામાવાળાના વિદ્વાન વકીલ શ્રી મોદીએ આ કોર્ટનું ધ્યાન એ હકીકત તરફ દોર્યું છે કે વિશ્લેષણ માટે મોકલવામાં આવેલ ખાદ્ય પદાર્થ બટાકાની વેફર્સ હતી, જે પ્રોપ્રાઈટરી ફૂડ આઈટમ છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે, પ્રિવેન્શન ઓફ ફૂડ એડલ્ટરેશન એક્ટ, ૧૯૫૪ અથવા તે હેઠળ ઘડાયેલા સદર નિયમો હેઠળ સદર ખાદ્ય પદાર્થ માટે કોઈ ચોક્કસ ધોરણ કે વિશિષ્ટતા નિર્ધારિત કરવામાં આવી ન હોવાથી, આ કેસ નિયમ ૩૭એ દ્વારા નિયંત્રિત થશે, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૩૭-એ. પ્રોપ્રાઈટરી ફૂડ્સ અને શિશુ આહારનું ઉત્પાદન:—

(૧) શિશુ દૂધ અવેજી/શિશુ આહારની એવી વસ્તુ કે જેના ધોરણો પરિશિષ્ટ 'બી' માં નિર્ધારિત નથી, તેનું ઉત્પાદન વેચાણ માટે, વેચાણ અર્થે પ્રદર્શિત અથવા વેચાણ માટે સંગ્રહ ભારત સરકાર પાસેથી આવા ખાદ્ય પદાર્થ અને તેના લેબલની મંજૂરી મેળવ્યા પછી જ કરવામાં આવશે.

(૨) પ્રોપ્રાઈટરી ફૂડ્સના કિસ્સામાં ખોરાકનું નામ અથવા આ નિયમોમાં તે જે વર્ગ હેઠળ આવે છે તેનો ઉલ્લેખ લેબલ પર કરવામાં આવશે.

સ્પષ્ટીકરણ:— આ નિયમના હેતુ માટે:—

(એ) અને (એએ) (શિશુ આહાર અને શિશુ) ૨૬ કરેલ

(બી) "પ્રોપ્રાઈટરી ફૂડ" એટલે એવો ખોરાક કે જે પ્રિવેન્શન ઓફ ફૂડ એડલ્ટરેશન રૂલ્સ, ૧૯૫૫ હેઠળ પ્રમાણિત કરવામાં આવ્યો નથી."

૫.૪ સામાવાળાના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે ઉપરોક્ત બાબતને ધ્યાને લેતાં, "પ્રોપ્રાઈટરી ફૂડ" એટલે એવો ખોરાક કે જેના માટે પ્રિવેન્શન ઓફ ફૂડ એડલ્ટરેશન રૂલ્સ, ૧૯૫૫ હેઠળ કોઈ ધોરણ નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું નથી. બટાકાની ચિપ્સ (વેફર્સ) પ્રોપ્રાઈટરી ફૂડ હોવાથી અને સદર અધિનિયમ કે સદર નિયમો હેઠળ સદર વસ્તુ માટે કોઈ ધોરણ નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું ન હોવાથી, એવું કહી શકાય નહીં કે પ્રશ્નવાળી વસ્તુ,

એટલે કે પોટેટો વેફર્સ, મિસબ્રાન્ડેડ ખાદ્ય પદાર્થ છે. તે માટે સામાવાળાના વિદ્વાન વકીલે પ્રિવેન્શન ઓફ ફૂડ એડલ્ટરેશન રૂલ્સ, ૧૯૫૫ ના નિયમ ૩૨(એફ) સાથે વંચાણે લેતાં પ્રિવેન્શન ઓફ ફૂડ એડલ્ટરેશન એક્ટની કલમ ૭, ૧૩ અને ૧૬ ની જોગવાઈઓનો વધુમાં સંદર્ભ લીધો હતો અને તેના પર આધાર રાખ્યો હતો, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૭. અમુક ખાદ્ય પદાર્થોના ઉત્પાદન, વેચાણ, વગેરે પર પ્રતિબંધ.

—કોઈપણ વ્યક્તિ પોતે અથવા પોતાના વતી અન્ય કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા નીચેનાનું વેચાણ માટે ઉત્પાદન કરશે નહીં, અથવા સંગ્રહ, વેચાણ કે વિતરણ કરશે નહીં—

(૧) કોઈપણ ભેળસેળયુક્ત ખોરાક;

(૨) કોઈપણ મિસબ્રાન્ડેડ ખોરાક;

(૩) ખાદ્ય પદાર્થની કોઈપણ એવી વસ્તુ કે જેના વેચાણ માટે લાયસન્સ નિર્ધારિત હોય, લાયસન્સની શરતો અનુસાર સિવાય;

(૪) ખાદ્ય પદાર્થની કોઈપણ એવી વસ્તુ કે જેનું વેચાણ જાહેર આરોગ્યના હિતમાં ફૂડ (હેલ્થ) ઓથોરિટી દ્વારા હાલ પૂરતું પ્રતિબંધિત કરવામાં આવ્યું હોય;

(૫) આ અધિનિયમની અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ નિયમની અન્ય કોઈપણ જોગવાઈના ઉલ્લંઘનમાં ખાદ્ય પદાર્થની કોઈપણ વસ્તુ; [અથવા]

[(૬) કોઈપણ ભેગસેળકર્તા પદાર્થ.]”

૧૩. પબ્લિક એનાલિસ્ટનો અહેવાલ.—[(૧) પબ્લિક એનાલિસ્ટ, નિર્ધારિત કરવામાં આવે તેવા ફોર્મમાં, વિશ્લેષણ માટે તેમને સુપરત કરાયેલ ખાદ્ય પદાર્થની કોઈપણ વસ્તુના વિશ્લેષણના પરિણામનો અહેવાલ લોકલ (હેલ્થ) ઓથોરિટીને આપશે.

(૨) ખાદ્ય પદાર્થની વસ્તુ ભેગસેળયુક્ત હોવાના મતલબનો પેટા-કલમ (૧) હેઠળના વિશ્લેષણના પરિણામનો અહેવાલ મળ્યેથી, લોકલ (હેલ્થ) ઓથોરિટી, જે વ્યક્તિ પાસેથી ખાદ્ય પદાર્થની વસ્તુનો નમૂનો લેવામાં આવ્યો હતો તેની સામે અને જે વ્યક્તિનું નામ, સરનામું અને અન્ય વિગતો કલમ ૧૪એ હેઠળ જાહેર કરવામાં આવી હોય તેવી વ્યક્તિ, જો કોઈ હોય, તો તેની સામે ફરિયાદ દાખલ કર્યા પછી, નિર્ધારિત કરવામાં આવે તેવી રીતે, વિશ્લેષણના પરિણામના અહેવાલની નકલ આવી વ્યક્તિ અથવા વ્યક્તિઓને મોકલશે, અને આવી વ્યક્તિ અથવા વ્યક્તિઓને જાણ કરશે કે જો તેઓ ઇચ્છતા હોય, તો તેમાંથી કોઈ એક અથવા બંને અહેવાલની નકલ મળ્યાની તારીખથી દસ દિવસની મુદતમાં લોકલ (હેલ્થ) ઓથોરિટી દ્વારા રાખવામાં આવેલ ખાદ્ય પદાર્થની

વસ્તુના નમૂનાનું સેન્ટ્રલ ફૂડ લેબોરેટરી દ્વારા વિશ્લેષણ કરાવવા માટે કોર્ટમાં અરજી કરી શકે છે.

(૨એ) જ્યારે પેટા-કલમ (૨) હેઠળ કોર્ટમાં અરજી કરવામાં આવે, ત્યારે કોર્ટ સદર ઓથોરિટી દ્વારા રાખવામાં આવેલા નમૂનાનો ભાગ અથવા ભાગો મોકલવા લોકલ (હેલ્થ) ઓથોરિટીને ફરમાવશે અને તેવી માગણી કરવામાં આવ્યેથી, સદર ઓથોરિટી આવી માગણી મળ્યાની તારીખથી પાંચ દિવસની મુદતમાં નમૂનાનો ભાગ અથવા ભાગો કોર્ટને મોકલશે.

(૨બી) પેટા-કલમ (૨એ) હેઠળ લોકલ (હેલ્થ) ઓથોરિટી પાસેથી નમૂનાનો ભાગ અથવા ભાગો મળ્યેથી, કોર્ટ સૌપ્રથમ ખાતરી કરશે કે કલમ ૧૧ ની પેટા-કલમ (૧) ના ખંડ (બી) માં જોગવાઈ કર્યા મુજબનું માર્ક અને સીલ અથવા બાંધણી અકબંધ છે અને સહી અથવા અંગૂઠાનું નિશાન, જે કંઈ હોય, તેની સાથે છેડછાડ કરવામાં આવી નથી, અને પોતાના સીલ હેઠળ સેન્ટ્રલ ફૂડ લેબોરેટરીના ડિરેક્ટરને નમૂનાનો ભાગ અથવા, જે કંઈ સ્થિતિ હોય તે મુજબ, નમૂનાના ભાગોમાંથી એક ભાગ રવાના કરશે, જેઓ ત્યારબાદ નમૂનાનો ભાગ મળ્યાની તારીખથી એક મહિનાની અંદર વિશ્લેષણનું પરિણામ દર્શાવતું નિર્ધારિત ફોર્મમાંનું એક પ્રમાણપત્ર કોર્ટને મોકલશે.

(૨સી) જ્યાં કોર્ટને નમૂનાના બે ભાગ મોકલવામાં આવ્યા હોય અને પેટા-કલમ (૨બી) હેઠળ કોર્ટ દ્વારા સેન્ટ્રલ ફૂડ લેબોરેટરીના ડિરેક્ટરને નમૂનાનો માત્ર એક જ ભાગ મોકલવામાં આવ્યો હોય, ત્યાં કોર્ટ, શક્ય તેટલી વહેલી તકે, બાકીનો ભાગ લોકલ (હેલ્થ) ઓથોરિટીને પરત કરશે અને સેન્ટ્રલ ફૂડ લેબોરેટરીના ડિરેક્ટર પાસેથી પ્રમાણપત્ર કોર્ટને મળ્યા પછી સદર ઓથોરિટી તે ભાગનો નાશ કરશે:

પરંતુ જ્યાં કોર્ટ દ્વારા સેન્ટ્રલ ફૂડ લેબોરેટરીના ડિરેક્ટરને મોકલવામાં આવેલ નમૂનાનો ભાગ ખોવાઈ જાય અથવા ગુકસાન પામે, ત્યાં કોર્ટ પોતાની પાસે રાખવામાં આવેલ નમૂનાનો ભાગ, જો કોઈ હોય, તો તે કોર્ટને મોકલવા માટે લોકલ (હેલ્થ) ઓથોરિટીને જણાવશે અને તે મળ્યેથી, કોર્ટ પેટા-કલમ (૨બી) માં પૂરી પાડવામાં આવેલી રીતે આગળ વધશે.

(૨ડી) સેન્ટ્રલ ફૂડ લેબોરેટરીના ડિરેક્ટર પાસેથી વિશ્લેષણના પરિણામનું પ્રમાણપત્ર ન મળે ત્યાં સુધી, કોર્ટ ફરિયાદ સંબંધે પોતાની સમક્ષ પેન્ડિંગ કાર્યવાહી આગળ ચલાવશે નહીં.

(૨ઈ) જો, ફૂડ ઇન્સ્પેક્ટરના અહેવાલને, જો કોઈ હોય, ધ્યાને લીધા પછી અથવા અન્યથા લોકલ (હેલ્થ) ઓથોરિટીનો એવો અભિપ્રાય હોય કે પેટા-કલમ (૧) હેઠળ પબ્લિક એનાલિસ્ટ દ્વારા

આપવામાં આવેલ અહેવાલ ભૂલભરેલો છે, તો સદર ઓથોરિટી પોતાની પાસે રાખવામાં આવેલા નમૂનાના ભાગોમાંથી એક ભાગ વિશ્લેષણ માટે અન્ય કોઈપણ પબ્લિક એનાલિસ્ટને મોકલશે અને જો તે અન્ય પબ્લિક એનાલિસ્ટ દ્વારા નમૂનાના તે ભાગના વિશ્લેષણના પરિણામનો અહેવાલ એવા મતલબનો હોય કે ખાદ્ય પદાર્થ ભેળસેળયુક્ત છે, તો પેટા-કલમ (૨) થી (૨ડી) ની જોગવાઈઓ, જ્યાં સુધી લાગુ થઈ શકે ત્યાં સુધી, લાગુ પડશે.]

(૩) સેન્ટ્રલ ફૂડ લેબોરેટરીના ડિરેક્ટર દ્વારા ૩[પેટા-કલમ (૨બી) હેઠળ] આપવામાં આવેલ પ્રમાણપત્ર પેટા-કલમ (૧) હેઠળ પબ્લિક એનાલિસ્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા અહેવાલનું સ્થાન લેશે.

(૪) જ્યાં સેન્ટ્રલ ફૂડ લેબોરેટરીના ડિરેક્ટર પાસેથી ૧[પેટા-કલમ (૨બી) હેઠળ] મેળવેલ પ્રમાણપત્ર આ અધિનિયમ હેઠળની અથવા ઈન્ડિયન પીનલ કોડ (૧૮૬૦ નો ૪૫) ની કલમ ૨૭૨ થી ૨૭૬ હેઠળની કોઈપણ કાર્યવાહીમાં રજૂ કરવામાં આવે, ત્યાં આવી કાર્યવાહીમાં વિશ્લેષણ માટે લીધેલા ખાદ્ય પદાર્થના નમૂનાનો કોઈપણ ભાગ રજૂ કરવો જરૂરી રહેશે નહીં.

(૫) પેટા-કલમ (૩) હેઠળ જેનું સ્થાન લેવાયું ન હોય તેવો પબ્લિક એનાલિસ્ટ દ્વારા સહી થયેલો અહેવાલ હોવાનું જણાતો

કોઈપણ દસ્તાવેજ, અથવા સેન્ટ્રલ ફૂડ લેબોરેટરીના ડિરેક્ટર દ્વારા સહી થયેલ પ્રમાણપત્ર હોવાનું જણાતો કોઈપણ દસ્તાવેજ, આ અધિનિયમ હેઠળની અથવા ઇન્ડિયન પીનલ કોડ (૧૮૬૦ નો ૪૫) ની કલમ ૨૭૨ થી ૨૭૬ હેઠળની કોઈપણ કાર્યવાહીમાં તેમાં જણાવેલી હકીકતોના પુરાવા તરીકે ઉપયોગમાં લઈ શકાશે.

[પરંતુ સેન્ટ્રલ ફૂડ લેબોરેટરીના ડિરેક્ટર દ્વારા સહી થયેલ પ્રમાણપત્ર હોવાનું જણાતો કોઈપણ દસ્તાવેજ [કલમ ૧૬ ની પેટા-કલમ (૧એ) ના પરંતુકમાં ઉલ્લેખિત કોઈપણ ખાદ્ય પદાર્થની વસ્તુના નમૂનાના ભાગના વિશ્લેષણ સંબંધિત પ્રમાણપત્ર ન હોય તેવો] તેમાં જણાવેલી હકીકતોનો આખરી અને નિર્ણાયક પુરાવો રહેશે.]”

૧૬. દંડ.—૮[(૧) પેટા-કલમ (૧એ) ની જોગવાઈઓને આધીન રહીને જો કોઈપણ વ્યક્તિ—

(એ) પોતે અથવા પોતાના વતી અન્ય કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા, ખાદ્ય પદાર્થની કોઈપણ એવી વસ્તુ ભારતમાં આયાત કરે અથવા વેચાણ માટે બનાવે અથવા સંગ્રહ કરે, વેચે કે વિતરણ કરે—

(૧) જે કલમ ૨ ના ખંડ (૧એ) ના ઉપ-ખંડ (એમ) ના અર્થમાં ભેળસેળયુક્ત હોય અથવા તે કલમના ખંડ (૯) ના અર્થમાં મિસધ્રાન્ડેડ હોય અથવા જેનું વેચાણ આ અધિનિયમની કોઈપણ

જોગવાઈ હેઠળ કે તે હેઠળ બનાવેલા કોઈપણ નિયમ હેઠળ અથવા
ફૂડ (હેલ્થ) ઓથોરિટીના હુકમ દ્વારા પ્રતિબંધિત હોય;

(૨) ઉપ-ખંડ (૧) માં ઉલ્લેખિત ખાદ્ય પદાર્થ સિવાયની અન્ય
કોઈ વસ્તુ, આ અધિનિયમની અથવા તે હેઠળ બનાવેલા કોઈપણ
નિયમની કોઈપણ જોગવાઈના ઉલ્લંઘનમાં હોય, અથવા

(બી) પોતે અથવા પોતાના વતી અન્ય કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા,
આરોગ્ય માટે હાનિકારક ન હોય તેવો કોઈપણ ભેળસેળકર્તા પદાર્થ
ભારતમાં આયાત કરે અથવા વેચાણ માટે બનાવે અથવા સંગ્રહ
કરે, વેચે કે વિતરણ કરે; અથવા

(સી) આ અધિનિયમ દ્વારા અધિકૃત કરાયા મુજબ ફૂડ
ઇન્સ્પેક્ટરને નમૂનો લેતા અટકાવે; અથવા

(ડી) આ અધિનિયમ દ્વારા અથવા તે હેઠળ તેને સોંપવામાં
આવેલી અન્ય કોઈપણ સત્તાનો ઉપયોગ કરતા ફૂડ ઇન્સ્પેક્ટરને
અટકાવે; અથવા

(ઇ) ખાદ્ય પદાર્થની વસ્તુના ઉત્પાદક હોઈને, પોતાના કબજામાં,
અથવા પોતાના કબજાવાળી કોઈપણ જગ્યામાં, આરોગ્ય માટે
હાનિકારક ન હોય તેવો કોઈપણ ભેળસેળકર્તા પદાર્થ રાખે; અથવા

(એફ) સેન્ટ્રલ ફૂડ લેબોરેટરીના ડિરેક્ટર દ્વારા અથવા પબ્લિક એનાલિસ્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલ પરીક્ષણ અથવા વિશ્લેષણના કોઈપણ અહેવાલ અથવા પ્રમાણપત્ર અથવા તેના કોઈપણ અર્કનો ઉપયોગ ખાદ્ય પદાર્થની કોઈપણ વસ્તુની જાહેરાતના હેતુ માટે કરે; અથવા

(જી) પોતે અથવા પોતાના વતી અન્ય કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા, પોતાના દ્વારા વેચવામાં આવેલ ખાદ્ય પદાર્થની કોઈપણ વસ્તુ સંબંધમાં વેચાણકર્તાને લેખિતમાં ખોટી વોરંટી આપે,

તો તે, કલમ ૬ ની જોગવાઈઓ હેઠળ તે જે દંડને પાત્ર હોઈ શકે તે ઉપરાંત, કેદની સજાને પાત્ર થશે જેની મુદત છ મહિના કરતાં ઓછી નહીં હોય પરંતુ જે ત્રણ વર્ષ સુધી લંબાવી શકાશે, અને દંડને પાત્ર થશે જે એક હજાર રૂપિયા કરતાં ઓછો નહીં હોય:

પરંતુ—

(૧) જો ગુનો ખંડ (એ) ના ઉપ-ખંડ (૧) હેઠળનો હોય અને માનવ માધ્યમને કારણે ભેળસેળયુક્ત થયેલ પ્રાથમિક ખોરાક હોય તેવી ખાદ્ય પદાર્થની વસ્તુ સંબંધમાં હોય અથવા કલમ ૨ ના ખંડ (૯) ના ઉપ-ખંડ (કે) ના અર્થમાં મિસબ્રાન્ડેડ હોય તેવી ખાદ્ય પદાર્થની વસ્તુ સંબંધમાં હોય; અથવા

(૨) જો ગુનો ખંડ (એ) ના ઉપ-ખંડ (૨) હેઠળનો હોય, પરંતુ કલમ ૨૩ ની પેટા-કલમ (૧એ) ના ખંડ (એ) અથવા ખંડ (જી) હેઠળ અથવા કલમ ૨૪ ની પેટા-કલમ (૨) ના ખંડ (બી) હેઠળ બનાવેલા કોઈપણ નિયમના ઉલ્લંઘન સંબંધિત ગુનો ન હોય,

તો કોર્ટ, ચુકાદામાં જણાવવાના પર્યાપ્ત અને વિશેષ કારણોસર, કેદની સજા લાદી શકે છે જેની મુદત ત્રણ મહિના કરતાં ઓછી નહીં હોય પરંતુ જે બે વર્ષ સુધી લંબાવી શકાશે, અને દંડ જે પાંચસો રૂપિયા કરતાં ઓછો નહીં હોય:

વધુમાં પરંતુ જો ગુનો ખંડ (એ) ના ઉપ-ખંડ (૨) હેઠળનો હોય અને કલમ ૨૩ ની પેટા-કલમ (૧એ) ના ખંડ (એ) અથવા ખંડ (જી) હેઠળ અથવા કલમ ૨૪ ની પેટા-કલમ (૨) ના ખંડ (બી) હેઠળ બનાવેલા કોઈપણ નિયમના ઉલ્લંઘન સંબંધિત હોય, તો કોર્ટ, ચુકાદામાં જણાવવાના પર્યાપ્ત અને વિશેષ કારણોસર, ત્રણ મહિના સુધી લંબાવી શકાય તેવી મુદત માટેની કેદની સજા અને પાંચસો રૂપિયા સુધી લંબાવી શકાય તેવા દંડની સજા લાદી શકે છે.]

[(૧એ) જો કોઈપણ વ્યક્તિ પોતે અથવા પોતાના વતી અન્ય કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા, ભારતમાં આયાત કરે અથવા વેચાણ માટે બનાવે, અથવા સંગ્રહ કરે, વેચે કે વિતરણ કરે—

(૧) ખાદ્ય પદાર્થની કોઈપણ એવી વસ્તુ કે જે કલમ ૨ ના ખંડ (૧એ) ના ઉપ-ખંડ (ઈ) થી (એલ) (બંને સહિત) પૈકીના કોઈપણ અર્થમાં ભેળસેળયુક્ત હોય; અથવા

(૨) આરોગ્ય માટે હાનિકારક હોય તેવો કોઈપણ ભેળસેળકર્તા પદાર્થ,

તો તે, કલમ ૬ ની જોગવાઈઓ હેઠળ તે જે દંડને પાત્ર હોઈ શકે તે ઉપરાંત, કેદની સજાને પાત્ર થશે જેની મુદત એક વર્ષ કરતાં ઓછી નહીં હોય પરંતુ જે છ વર્ષ સુધી લંબાવી શકાશે અને દંડ જે બે હજાર રૂપિયા કરતાં ઓછો નહીં હોય:

પરંતુ જો આવી ખાદ્ય પદાર્થની વસ્તુ અથવા ભેળસેળકર્તા પદાર્થ, જ્યારે કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાય ત્યારે તેનું મૃત્યુ નીપજાવવાની સંભાવના હોય અથવા તેના શરીર પર એવું નુકસાન પહોંચાડવાની સંભાવના હોય કે જે ઇન્ડિયન પીનલ કોડ (૧૮૬૦ નો ૪૫) ની કલમ ૩૨૦ ના અર્થમાં મહાવ્યથા સમાન ગણાય, તો તે કેદની સજાને પાત્ર થશે જેની મુદત ત્રણ વર્ષ કરતાં ઓછી નહીં હોય પરંતુ જે આજીવન કારાવાસ સુધી લંબાવી શકાશે અને દંડ જે પાંચ હજાર રૂપિયા કરતાં ઓછો નહીં હોય.]

[(૧એએ)] જો કોઈપણ વ્યક્તિ કે જેના સુરક્ષિત કબજામાં કલમ ૧૦ ની પેટા-કલમ (૪) હેઠળ ખાદ્ય પદાર્થની કોઈપણ વસ્તુ

રાખવામાં આવી હોય, તે આવી વસ્તુ સાથે ચેડાં કરે અથવા અન્ય કોઈપણ રીતે દખલ કરે, તો તે કેદની સજાને પાત્ર થશે જેની મુદત છ મહિના કરતાં ઓછી નહીં હોય પરંતુ જે બે વર્ષ સુધી લંબાવી શકાશે અને દંડ જે એક હજાર રૂપિયા કરતાં ઓછો નહીં હોય.

૨[(૧બી) જો કોઈપણ વ્યક્તિ કે જેના સુરક્ષિત કબજામાં કલમ ૧૦ ની પેટા-કલમ (૪) હેઠળ ખાદ્ય પદાર્થની કોઈપણ વસ્તુ રાખવામાં આવી હોય, તે આવી વસ્તુનું વેચાણ કરે અથવા વિતરણ કરે કે જે તેની સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવતાં મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા કલમ ૨ ના ખંડ (૧એ) ના ઉપ-ખંડ (એચ) ના અર્થમાં ભેળસેળયુક્ત જણાય અને જે, કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા સેવન કરવામાં આવે ત્યારે, તેનું મૃત્યુ નીપજાવવાની સંભાવના હોય અથવા તેના શરીર પર એવું નુકસાન પહોંચાડવાની સંભાવના હોય કે જે ઇન્ડિયન પીનલ કોડ (૧૮૬૦ નો ૪૫) ની કલમ ૩૨૦ ના અર્થમાં મહાવ્યથા સમાન ગણાય, તો પેટા-કલમ (૧એએ) માં ગમે તે સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, તે કેદની સજાને પાત્ર થશે જેની મુદત ત્રણ વર્ષ કરતાં ઓછી નહીં હોય પરંતુ જે આજીવન કારાવાસ સુધી લંબાવી શકાશે અને દંડ જે પાંચ હજાર રૂપિયા કરતાં ઓછો નહીં હોય.]

(૧સી) જો કોઈપણ વ્યક્તિ કલમ ૧૪ અથવા કલમ ૧૪એ ની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરે, તો તે છ મહિના સુધી લંબાવી શકાય

તેવી મુદત માટેની કેદ અને પાંચસો રૂપિયા કરતાં ઓછો ન હોય તેવા દંડની સજાને પાત્ર થશે.

(૧૬) જો આ અધિનિયમ હેઠળના ગુના માટે દોષિત ઠરેલી કોઈપણ વ્યક્તિ ત્યારબાદ તેવો જ ગુનો કરે, તો પેટા-કલમ (૨) ની જોગવાઈને બાધ આવ્યા વિના, જે કોર્ટ સમક્ષ બીજી અથવા અનુગામી દોષસિદ્ધિ થાય તે કોર્ટ, આ અધિનિયમ હેઠળ તેને આપવામાં આવેલ લાયસન્સ, જો કોઈ હોય, તો તે રદ કરવાનો હુકમ કરી શકે છે અને તે પરથી આવું લાયસન્સ, આ અધિનિયમમાં અથવા તે હેઠળ બનાવેલા નિયમોમાં ગમે તે સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, રદ થયેલું ગણાશે.

(૨) જો આ અધિનિયમ હેઠળના ગુના માટે દોષિત ઠરેલી કોઈપણ વ્યક્તિ ત્યારબાદ તેવો જ ગુનો કરે તો જે કોર્ટ સમક્ષ બીજી અથવા અનુગામી દોષસિદ્ધિ થાય તે કોર્ટ ગુનેગારના ખર્ચે આવા વર્તમાનપત્રોમાં અથવા કોર્ટ નિર્દેશ આપે તેવી અન્ય રીતે ગુનેગારનું નામ અને રહેઠાણનું સ્થળ, ગુનો અને લાદવામાં આવેલી સજા પ્રસિદ્ધ કરાવવા માટે કાયદેસર રહેશે. આવા પ્રકાશનના ખર્ચને દોષસિદ્ધિ સાથે સંકળાયેલા ખર્ચનો ભાગ ગણવામાં આવશે અને તે દંડની જેમ જ વસૂલ કરી શકાશે.

[૧૬એ. કેસોની સંક્ષિપ્ત ટ્રાયલ કરવાની કોર્ટની સત્તા.—કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ (૧૯૭૪ નો ૨) માં ગમે તે સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, કલમ ૧૬ ની પેટા-કલમ (૧) હેઠળના તમામ ગુનાઓની ટ્રાયલ રાજ્ય સરકાર દ્વારા આ વતી વિશેષ સત્તા આપવામાં આવેલ પ્રથમ વર્ગના જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા અથવા મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા સંક્ષિપ્ત રીતે સમરી રીતે કરવામાં આવશે અને સદર સંહિતાની કલમ ૨૬૨ થી ૨૬૫ (બંને સહિત) ની જોગવાઈઓ, જ્યાં સુધી લાગુ થઈ શકે ત્યાં સુધી, આવી ટ્રાયલને લાગુ પડશે:

પરંતુ આ કલમ હેઠળની સંક્ષિપ્ત ટ્રાયલમાં કોઈપણ દોષસિદ્ધિના કિસ્સામાં, મેજિસ્ટ્રેટ માટે એક વર્ષથી વધુ ન હોય તેવી મુદત માટે કેદની સજા પસાર કરવી કાયદેસર રહેશે:

વધુમાં પરંતુ જ્યારે આ કલમ હેઠળની સંક્ષિપ્ત ટ્રાયલની શરૂઆતમાં અથવા તે દરમિયાન, મેજિસ્ટ્રેટને જણાય કે કેસનું સ્વરૂપ એવું છે કે એક વર્ષથી વધુ મુદત માટે કેદની સજા પસાર કરવી પડી શકે અથવા અન્ય કોઈપણ કારણસર કેસની સંક્ષિપ્ત ટ્રાયલ કરવી અનિચ્છનીય છે, તો મેજિસ્ટ્રેટ પક્ષકારોને સાંભળ્યા પછી, તે મતલબનો હુકમ નોંધશે અને ત્યારબાદ તપાસવામાં આવ્યા હોય તેવા કોઈપણ સાક્ષીને ફરી બોલાવશે અને સદર સંહિતા દ્વારા પૂરી

પાડવામાં આવેલી રીતે કેસ સાંભળવા અથવા ફરી સાંભળવા આગળ વધશે.]”

નિયમ ૩૨. ખાદ્ય પદાર્થના પેકેજ પર લેબલ હોવું :— ખાદ્ય પદાર્થના દરેક પેકેજ પર લેબલ હોવું જોઈએ અને આ નિયમોમાં અન્યથા જોગવાઈ કરવામાં આવી હોય તે સિવાય, દરેક લેબલ પર નીચે મુજબ નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવશે :

(એફ) જે મહિનો અને વર્ષમાં કોમોડિટીનું ઉત્પાદન કરવામાં આવ્યું હોય અથવા પ્રિપેક કરવામાં આવ્યું હોય;

પરંતુ ૨૦ ગ્રામ અથવા તેથી ઓછું વજન ધરાવતા પેકેજ અને રિફિલિંગ માટે રિસાયકલ કરવામાં આવતી બોટલોમાં વેચવામાં આવતા પ્રવાહી ઉત્પાદનોના કિસ્સામાં, ખંડ (બી) હેઠળની વિગતો દર્શાવવી જરૂરી રહેશે નહીં.

વધુમાં પરંતુ આવા ઘોષણાઓ મલ્ટિપીસ પેકેજના લેબલ પર કાં તો મલ્ટિપીસ પેકેજના લેબલ પર અથવા મલ્ટિપીસ પેકેજની અંદર એક અલગ સ્લિપમાં એવી રીતે આપવામાં આવશે કે પેકેજ ખોલ્યા વિના પણ તે વાંચી શકાય.

વધુમાં પરંતુ કાર્બોનેટેડ પાણીના કન્ટેનર અને ૬૦ ગ્રામથી વધુ પરંતુ ૧૨૦ ગ્રામથી વધુ નહીં ધરાવતા બિસ્કિટ, કન્ફેક્શનરી અને

મીઠાઈઓના પેકેજો અને ૬૦ ગ્રામથી વધુ વજન ન ધરાવતા ખાદ્ય પેકેજોના કિસ્સામાં ખંડ (ડી) અને (ઈ) હેઠળની વિગતો દર્શાવવી જરૂરી રહેશે નહીં.

વધુમાં પરંતુ બ્રેડ અને દૂધ જેમાં જંતુરહિત (સ્ટેરિલાઈઝ્ડ) દૂધનો સમાવેશ થાય છે તેવા પેકેજોના કિસ્સામાં, ખંડ (ઈ) હેઠળની વિગતો દર્શાવવી જરૂરી રહેશે નહીં.

વધુમાં પરંતુ બ્રેડ અથવા પ્રવાહી દૂધ, સ્ટેરિલાઈઝ્ડ અથવા અલ્ટ્રા હાઈ ટેમ્પરેચર ટ્રીટેડ દૂધ, સોયા મિલ્ક, ફ્લેવર્ડ મિલ્ક ધરાવતા કોઈપણ પેકેજના કિસ્સામાં, ઢોકળા, ભેલપૂરી, પિઝા, ડોનટ્સ, માવો (ખોયા), પનીર ધરાવતા કોઈપણ પેકેજ અથવા ટૂંકી શેલ્ફ લાઈફ ધરાવતા ફળો, શાકભાજી, માંસ, માછલી અથવા તેવી અન્ય કોઈપણ કોમોડિટીના કોઈપણ ડબ્બાબંધ ન હોય તેવા પેકેજના કિસ્સામાં, જે તારીખ, મહિનો અને વર્ષમાં કોમોડિટીનું ઉત્પાદન અથવા તૈયાર અથવા પ્રિપેક કરવામાં આવ્યું હોય તેનો ઉલ્લેખ લેબલ પર કરવામાં આવશે:

વધુમાં પરંતુ ૨૦ ગ્રામ અથવા તેથી ઓછું વજન ધરાવતી કન્ફેક્શનરી ધરાવતા પેકેજના કિસ્સામાં, આ ખંડ હેઠળની વિગતો દર્શાવવી જરૂરી રહેશે નહીં.”

પ.પ વિદ્વાન વકીલ શ્રી મોદી દ્વારા એવી પણ વિશેષ દલીલ કરવામાં આવી છે કે ફરિયાદી અપીલકર્તાએ ટ્રાયલ ચલાવતી વખતે સદર ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ લેબલની નકલ કે પેકેટ રજૂ કર્યું નહોતું અને તેથી પણ, તે આ કોર્ટ દ્વારા ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૩૧૭૩/૨૦૦૮ માં પસાર કરવામાં આવેલ અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન વતી ફૂડ ઇન્સ્પેક્ટર, ડી.જી. પટેલ વિ. આબિદ હુસૈન અબ્દુલ મજીદ અન્સારી અને અન્ય ના કેસમાં તારીખ ૨૯.૦૭.૨૦૦૮ ના હુકમ દ્વારા પ્રસ્થાપિત કાયદાના સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતનું સ્પષ્ટ ઉલ્લંઘન છે, જેમાં આ કોર્ટે નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું:

“૧....ત્રણ નમૂના લેવામાં આવ્યા હોવા છતાં, ફૂડ ઇન્સ્પેક્ટરે કથિત મિસ-બ્રાન્ડિંગના કેસમાં પણ કોર્ટ સમક્ષ અન્ય નમૂનાઓ કે લેબલો રજૂ કર્યા નહોતા અને આમ, કોર્ટ મિસ-બ્રાન્ડિંગના પ્રાથમિક અને સીધા પુરાવાથી વંચિત રહી હતી.....”

પ.ડ સામાવાળાના વિદ્વાન વકીલ શ્રી મોદીએ રજૂઆત કરી હતી કે પ્રોપ્રાઈટરી ફૂડ પ્રિવેન્શન ઓફ ફૂડ એડલ્ટરેશન રૂલ્સના નિયમ ૩૭એ અને ૩૭બી દ્વારા સંચાલિત થાય છે. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે જ્યાં પ્રિવેન્શન ઓફ ફૂડ એડલ્ટરેશન એક્ટ અને સદર નિયમો હેઠળ કોઈ ચોક્કસ ધોરણ નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું ન હોય, ત્યાં જો લેબલ પર પ્રોપ્રાઈટરી ફૂડનું નામ અને તેનો વર્ગ દર્શાવવામાં આવે તો તે પૂરતું છે. તેમના જણાવ્યા મુજબ, બાલાજી વેફર્સના પેકેટના લેબલ પર જરૂરી વિગતો સમાવિષ્ટ છે.

તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે બટાકાની ચિપ્સ (વેફર્સ) પ્રોપ્રાઈટરી ફૂડના વર્ગમાં આવે છે, કારણ કે સદર વસ્તુ માટે સદર અધિનિયમ કે સદર નિયમો હેઠળ કોઈ ધોરણ નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું નથી.

પ.૭ પોતાની રજૂઆતોના સમર્થનમાં, વિદ્વાન વકીલ શ્રી મોદીએ ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૨૨૫૫/૨૦૦૯ માં વી.બી. ચૌહાણ વિ. ઉમેશભાઈ મનુભાઈ મોદી ના કેસમાં આ કોર્ટની સમક્ષ બેંચ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા તારીખ ૧૬.૦૨.૨૦૧૦ ના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો હતો, જેમાં કોર્ટે, ચુકાદાના ફકરા ૯ માં, નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું અને અવલોકન કર્યું હતું:

“૯. મેં સદર ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ ચુકાદો અને હુકમ વાંચ્યો છે અને મારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવેલા મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવા પણ જોયા છે અને બંને પક્ષોના વિદ્વાન વકીલો દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો પણ ધ્યાને લીધી છે. સદર ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ ચુકાદો અને હુકમ તેમજ મારી સમક્ષ મૂકવામાં આવેલા કાગળો જોતાં, મારો એવો અભિપ્રાય છે કે સદર ટ્રાયલ કોર્ટે ફરિયાદપક્ષના કેસને ન માનીને કોઈ ભૂલ કરી નથી. એવું અવલોકન કરવામાં આવે છે કે ફરિયાદપક્ષ એ સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યો છે કે આરોપી નં. ૨ ન્યુ મહાકાળી પ્રોડક્ટ અને દીપા સેલ્સ એજન્સીનો માલિક છે અને સદર હકીકત સાબિત કરવા માટે, ફરિયાદપક્ષે કોઈ સ્વતંત્ર

સાક્ષીની તપાસ કરી નથી. નિયમોના નિયમ ૩૭(એ) અને (બી) મુજબ, વટાણા માટે કોઈ ધોરણ નક્કી કરવામાં આવ્યું નથી. તે એક કૃષિ ઉત્પાદન છે અને આમ, વટાણા પ્રોપ્રાઈટરી ફૂડ છે. પ્રોપ્રાઈટરી ફૂડની વ્યાખ્યા મુજબ, લેબલ પર માત્ર ખોરાકનો વર્ગ અને નામ દર્શાવવું જરૂરી છે, જે લેબલ પર પહેલેથી જ છે. આમ, ફરિયાદપક્ષ સામાવાળા-આરોપીઓ સામેનો કેસ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યો છે. એવું પણ અવલોકન કરવામાં આવે છે કે ફરિયાદપક્ષ એ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યો છે કે ફરિયાદીએ સદર અધિનિયમની કલમ ૨૦ ની જોગવાઈનું પાલન કર્યું હતું. એવું પણ અવલોકન કરવામાં આવે છે કે ફરિયાદપક્ષ સામાવાળા-આરોપીઓ સામે વાજબી શંકાથી પર પોતાનો કેસ સાબિત કરવામાં સદંતર નિષ્ફળ રહ્યો છે. મને જણાય છે કે સદર ટ્રાયલ કોર્ટે નોંધેલા તારણો તદ્દન ન્યાયી અને યોગ્ય છે અને સદર તારણો નોંધવામાં તેના દ્વારા કોઈ ગેરકાયદેસરતા કે ક્ષતિ આચરવામાં આવી નથી. વિદ્વાન જજ યોગ્ય રીતે એવા નિષ્કર્ષ પર આવ્યા છે કે ફરિયાદપક્ષ સામાવાળા-આરોપીઓ સામેનો કેસ સાબિત કરવામાં સદંતર નિષ્ફળ ગયો છે.”

૫.૮ વિદ્વાન વકીલ શ્રી મોદીએ ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૧૩૨/૨૦૦૬ માં નલિનભાઈ એચ. વ્યાસ, ફૂડ ઇન્સ્પેક્ટર વિરુદ્ધ કિશોરભાઈ ઘેલારામ ખુશલાની પેરિસ કન્ફેક્શનરી વર્ક્સ માટે ના કેસમાં આ કોર્ટ દ્વારા પસાર

કરવામાં આવેલ તારીખ ૨૫.૦૯.૨૦૨૪ નો નિર્ણય અને ૧૯૯૪ (૧) જી.એલ.આર. ૪૮૭ માં અહેવાલ થયેલ વિષ્ણુપ્રસાદ સી. દોડીયા વિ. સુરેન્દ્રકુમાર મોહનલાલ ઠક્કર નો પણ ઉલ્લેખ કર્યો છે અને તેના પર આધાર રાખ્યો છે, જેમાં આ કોર્ટે સમાન હકીકતોમાં અપીલ રદ કરતો અને સદર ટ્રાયલ કોર્ટના હુકમની પુષ્ટિ કરતો હુકમ પસાર કર્યો હતો.

૫.૯ ઉપરોક્ત હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાને લેતાં, સામાવાળાના વિદ્વાન વકીલ શ્રી મોદી દ્વારા એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે હાલની અપીલ ગુણદોષ વિનાની છે અને રદ કરવાને પાત્ર છે. તેથી સદર વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ નિર્દોષ છૂટકારાનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ બહાલ રાખવાને પાત્ર છે.

વિશ્લેષણ

૬. મેં સંબંધિત દસ્તાવેજો અને રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવેલી સામગ્રીનું અવલોકન કર્યું છે. મેં અપીલના રેકૉર્ડ અને પ્રોસીડિંગ્સ તેમજ સદર ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ પણ જોયા છે.

૭. વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમ તેમજ બંને પક્ષોના વિદ્વાન વકીલો દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતોનું અવલોકન કરતાં, આ કોર્ટ સમક્ષ વિચારણા માટે ઉપસ્થિત થતા મુદ્દાઓ નીચે મુજબ છે:

શું સદર વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે, ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓના પુરાવાની
હકિકતની મૂલવણી કરતી વખતે, કાયદાની કે હકીકતની કોઈ ભૂલ
કરી છે?

શું નિર્દોષ છૂટકારાનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ કોઈ
ગેરકાયદેસરતા કે વિકૃતિથી પીડાય છે?

૮. ઉપરોક્ત બાબતને ધ્યાને લેતાં, સૌપ્રથમ કેસની હકીકતો ધ્યાને લેવી યોગ્ય
રહેશે. તારીખ ૦૫.૦૮.૧૯૯૮ ના રોજ, આશરે સવારે ૯:૩૦ વાગ્યે,
ફરિયાદી શ્રી બી. સી. કથીરિયા, કે જેઓ જૂનાગઢ નગરપાલિકામાં ફૂડ
ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે ફરજ બજાવતા હતા, તેમણે તપાસણીના હેતુ માટે પંચ
સાક્ષીઓ અને અન્ય અધિકારીઓની હાજરીમાં સામાવાળા નં. ૨ ના
પરિસરની મુલાકાત લીધી હતી. તપાસણી દરમિયાન, તેમને પ્રત્યેક ૪૦
ગ્રામ વજન ધરાવતા બાલાજી વેર્સના પેકેટો ધરાવતું એક ખોખું (કાર્ટન)
મળ્યું હતું. પેકેટોની તપાસ કરતાં, જણાયું હતું કે પેકેટો પર ઉત્પાદન
તારીખ, બેચ નંબર, સમાપ્તિ તારીખ અને અન્ય ફરજિયાત વિગતો
દર્શાવેલ નહોતી કે છાપેલ નહોતી.

૯. તેથી, ફરિયાદીએ પ્રિવેન્શન ઓફ ફૂડ એડલ્ટરેશન એક્ટ, ૧૯૫૪ અને તે
હેઠળ ઘડાયેલા નિયમોની કલમ ૭(૧) અને ૭(૨) સાથે વંચાણે લેતાં
નિયમ ૩૨(એફ) સાથે વંચાણે લેતાં કલમ ૨(૯)(કે), સાથે વંચાણે

લેતાં કલમ ૧૬ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ આચર્યા હોવાનો આક્ષેપ કરતી ફરિયાદ વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ નોંધાવી હતી.

૧૦. નમૂનો વિશ્લેષણ માટે ફૂડ લેબોરેટરીમાં મોકલવામાં આવ્યો હતો, અને ફરિયાદીને મળેલા અહેવાલમાં જાણવા મળ્યું હતું કે નમૂનો મિસબ્રાન્ડેડ હોવાનું જણાયું હતું. સદર અહેવાલ મળ્યેથી, ફરિયાદીએ જરૂરી દરખાસ્ત તૈયાર કરી હતી અને સક્ષમ કોર્ટ સમક્ષ ફરિયાદ દાખલ કરીને હાલના સામાવાળા સામે કેસ ચલાવવા માટે સક્ષમ સત્તાધિકારી પાસેથી મંજૂરી માગી હતી.

૧૧. ત્યારબાદ, મંજૂરી આપનાર સત્તાધિકારીએ પોતાની સમક્ષ મૂકવામાં આવેલી સામગ્રીને ધ્યાને લઈને, કથિત ગુનાઓ માટે સામાવાળા સામે ફરિયાદ ચલાવવા માટે મંજૂરી આપી હતી.

૧૨. હવે, વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને અપીલકર્તા-મૂળ ફરિયાદી દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા દસ્તાવેજ પુરાવાનું અવલોકન કરતાં, તેમજ ફરિયાદીની જુબાનીની કાળજીપૂર્વક તપાસ કરતાં, એવું જણાય છે કે સદર વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટને ફરિયાદી દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા દસ્તાવેજ પુરાવામાં કેટલીક ક્ષતિઓ જણાઈ હતી. તેના આધારે, સદર વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે અપીલકર્તા-મૂળ ફરિયાદીના કેસને અવિશ્વસનીય ગણ્યો હતો અને પરિણામે વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ પસાર કર્યો હતો.

૧૩. રેકૉર્ડનું અવલોકન કરતાં, એવું જણાય છે કે મિસબ્રાવિંગ સંબંધિત પ્રિવેન્શન ઓફ ફૂડ એડલ્ટરેશન એક્ટ, ૧૯૫૪ અને તે હેઠળ ઘડાયેલા નિયમોની કલમ ૭(૧) અને ૭(૨) સાથે વંચાણે લેતાં નિયમ ૩૨(એફ) સાથે વંચાણે લેતાં કલમ ૨(૮)(કે), સાથે વંચાણે લેતાં કલમ ૧૬ ની જોગવાઈઓના ભંગનો આક્ષેપ કરતી ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી.

૧૪. તે માટે પ્રિવેન્શન ઓફ ફૂડ એડલ્ટરેશન એક્ટની કલમ ૭(૨) નો સંદર્ભ લેવો યોગ્ય છે, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૭. અમુક ખાદ્ય પદાર્થોના ઉત્પાદન, વેચાણ, વગેરે પર પ્રતિબંધ.

—કોઈપણ વ્યક્તિ પોતે અથવા પોતાના પત્ની અન્ય કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા નીચેનાનું વેચાણ માટે ઉત્પાદન કરશે નહીં, અથવા સંગ્રહ, વેચાણ કે વિતરણ કરશે નહીં—

(૧) xxx

(૨) કોઈપણ મિસબ્રાન્ડેડ ખોરાક;

૧૫. સદર અધિનિયમની કલમ ૭(૨) ના સાદા વાંચન પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે આક્ષેપ મિસબ્રાન્ડેડ ખાદ્ય પદાર્થના વેચાણને લગતો છે. આમ, જો કંઈ હોય તો, ફરિયાદી-અપીલકર્તાનો કેસ સદર અધિનિયમની કલમ ૭(૨) ના દાયરામાં આવશે. જો કે, મંજૂરી આપનાર સત્તાધિકારીએ સદર

અધિનિયમની કલમ ૭(૧)(પ) હેઠળ ફોજદારી કાર્યવાહી માટે મંજૂરી આપી હતી, જો કે હાલના કેસની હકીકતો તે જોગવાઈઓ હેઠળ કોઈ ગુનો દર્શાવતી નથી. આ સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે મંજૂરી આપનાર સત્તાધિકારી મંજૂરી આપતી વખતે પોતાના મગજનો ઉપયોગ કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા હતા, જે આંક ૭૩ પર રેકૉર્ડ પર રજૂ કરાયેલા મંજૂરી હુકમ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે. સદર કલમ ૭(૧)(પ) નીચે મુજબ વંચાય છે:—

“૭. અમુક ખાદ્ય પદાર્થોના ઉત્પાદન, વેચાણ વગેરે પર પ્રતિબંધ. — કોઈપણ વ્યક્તિ પોતે અથવા તેના વતી અન્ય કોઈ વ્યક્તિ મારફતે વેચાણ માટે ઉત્પાદન કરશે નહીં, અથવા સંગ્રહ, વેચાણ કે વિતરણ કરશે નહીં—

(૧) કોઈપણ ભેળસેળયુક્ત ખોરાક;

(૨) xxx

(૩) xxx

(૪) xxx

(૫) આ અધિનિયમની અન્ય કોઈપણ જોગવાઈ અથવા તે હેઠળ બનાવેલા કોઈપણ નિયમના ઉલ્લંઘનમાં હોય તેવો કોઈપણ ખાદ્ય પદાર્થ;
[અથવા]

xxx”

૧૬. રેકૉર્ડ પરથી સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે મંજૂરી આપનાર સત્તાધિકારી, એટલે કે મદદનીશ કમિશનરે, સદર અધિનિયમની કલમ ૭(૧) અને કલમ

૭(૫) સાથે વંચાણે લેતાં કલમ ૨(૯)(કે) હેઠળના શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે કેસ ચલાવવાની મંજૂરી આપી હતી. જો કે, હાલના કેસમાં કથિત ગુનો સદર અધિનિયમની કલમ ૭(૧) કે કલમ ૭(૫) ના દાયરામાં આવતો નથી. તેથી, મંજૂરી હુકમ અને રેકૉર્ડ પરના દસ્તાવેજોનું અવલોકન કરતાં, સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે મંજૂરી આપનાર સત્તાધિકારીએ યોગ્ય વિચારણા કર્યા વિના કેસ ચલાવવાની મંજૂરી આપી હતી.

૧૭. અહીં એ નોંધવું યોગ્ય છે કે ખાદ્ય પદાર્થને આંક ૫૧ પર પરીક્ષણના હેતુ માટે મોકલવામાં આવ્યો હતો, જેની વિગતો નીચે મુજબ વંચાય છે:

એલ.એચ.એ. સ્લિપનો કોડ અને ક્રમ નં.	વેચાણ કર્તાનું નામ	એકત્ર કર્યાની તારીખ અને સ્થળ	વિશ્લેષણ માટે રજૂ કરેલ વસ્તુનો પ્રકાર	નમૂનામાં પ્રિઝર્વેટિવ, જો કોઈ હોય, તો પ્રિઝર્વેશનનો પ્રકાર અને જથ્થો
૧	૨	૩	૪	૫
૧૦/ જેએનડી/ એમયુ/ જેજેએનડી/ / ૧૧/૩૦/૯૮		૫/૮/૯૮ જૂનાગઢ	બાલાજી વેફર્સ પેકેટ ૪૦ ગ્રામ	લેબલ પર બેચ નંબર, લોટ નંબર, ઉત્પાદન તારીખ દર્શાવેલ નથી

૧૮. જો કે, આંક ૬૦ પર પબ્લિક એનાલિસ્ટનો અહેવાલ મળતાં, જણાયું હતું કે નમૂના નંબરમાં મહત્વપૂર્ણ વિસંગતતાઓ હતી. અહેવાલમાં નમૂના નંબર "૧૦/જેએનડી/એમયુ/જેએનડી/૧-૩૦/૯૮" તરીકે

દર્શાવવામાં આવ્યો હતો, જ્યારે વાસ્તવમાં વિશ્લેષણ માટે મોકલવામાં આવેલા નમૂના પર

"૧૦/જેએનડી/એમયુ/જેજેએનડી/૧૧/૩૦/૯૮" નંબર હતો. આ વિસંગતતા સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે અહેવાલ કોઈ અલગ નમૂના સંબંધિત છે. અહેવાલમાં વધુમાં જણાવાયું હતું કે બાલાજી વેફર્સનો નમૂનો પ્રિવેન્શન ઓફ ફૂડ એડલ્ટરેશન રૂલ્સના નિયમ ૩૨(એફ) સાથે વંચાણે લેતાં કલમ ૨(૯)(કે) હેઠળ મિસબ્રાન્ડેડ હતો.

૧૯. આ સંબંધિત સત્તાધિકારી તરફથી વિચારશક્તિનો સંપૂર્ણ અભાવ સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે. પ્રશ્નવાળો ખાદ્ય પદાર્થ એક પ્રોપ્રાઈટરી ફૂડ પ્રોડક્ટ હતો. તેમ છતાં, આંક ૬૦ પરના પબ્લિક એનાલિસ્ટના અહેવાલમાં દર્શાવેલ નમૂના નંબર એકત્ર કરાયેલા અને વિશ્લેષણ માટે મોકલાયેલા નમૂના સાથે મેળ ખાતો નથી. તેથી, વિશ્લેષણ અહેવાલ કોઈ અલગ નમૂના સાથે સંબંધિત હોવાનું જણાય છે, જેના કારણે તે અવિશ્વસનીય બને છે અને ફરિયાદપક્ષના કેસને દૂષિત કરે છે.

૨૦. આ સંજોગો હેઠળ, સદર વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ કાયદાના સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતને અનુરૂપ છે. એવું પણ જણાય છે કે ૧૯૯૭(૧) જી.એલ.આર. જપટ માં અહેવાલ થયેલ ચીમનલાલ ગોવિંદજી ઠક્કર વિ. ગુજરાત રાજ્ય ના કેસના નિર્ણયમાં કોર્ટ દ્વારા અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે તે મુજબ, વિશ્લેષણ

અહેવાલ મળ્યાની તારીખથી ૭ દિવસની અંદર સામાવાળા નં. ૨ મૂળ આરોપી નં. ૧ ને મોકલવામાં આવ્યો નહોતો. સદર નિર્ણયનો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ વંચાય છે:

“(બી) પ્રિવેન્શન ઓફ ફૂડ એડલ્ટરેશન એક્ટ, ૧૯૫૪ (૧૯૫૪ નો ૩૭) — કલમો ૭ અને ૧૬(૧)(એ) — પ્રિવેન્શન ઓફ ફૂડ એડલ્ટરેશન રૂલ્સ, ૧૯૫૫ — નિયમ ૯એ — ફરિયાદ દાખલ કર્યા પછી ૭ દિવસની અંદર જે વ્યક્તિ પાસેથી નમૂનો લેવામાં આવ્યો હતો તેને વિશ્લેષણના પરિણામનો અહેવાલ મોકલવાની જરૂરિયાત — આવો અહેવાલ ફરિયાદ દાખલ કર્યાના એક મહિના કરતાં વધુ સમય પછી મોકલવામાં આવ્યો — આરોપી નિર્દોષ છૂટકારો મેળવવા હકદાર છે.

“૧૪. કેસનું બીજું પાસું પણ છે, જેમાં પ્રિવેન્શન ઓફ ફૂડ એડલ્ટરેશન રૂલ્સ, ૧૯૫૫ ના નિયમ ૯-એ નું પાલન કરવામાં આવ્યું નથી. સદર નિયમ જોગવાઈ કરે છે કે લોકલ (હેલ્થ) ઓથોરિટી ફરિયાદ દાખલ કર્યા પછી દસ દિવસની મુદતમાં નિયમ ૭ ના ઉપ-નિયમ (૩) હેઠળ તેને આપવામાં આવેલ ફોર્મ ૩ માંના વિશ્લેષણના પરિણામના અહેવાલની નકલ રજિસ્ટર્ડ પોસ્ટ દ્વારા અથવા રૂબરૂ, જે યોગ્ય હોય તે મુજબ, જે વ્યક્તિ પાસેથી ફૂડ ઇન્સ્પેક્ટર દ્વારા વસ્તુનો નમૂનો લેવામાં આવ્યો હતો તેને અને

સાથે સાથે જે વ્યક્તિનું નામ, સરનામું અને અન્ય વિગતો કાયદાની કલમ ૧૪-એ હેઠળ જાહેર કરવામાં આવી હોય તેવી વ્યક્તિને, જો કોઈ હોય, તો મોકલશે. રેકૉર્ડ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે નિયમ ૯-એ હેઠળ અભિપ્રેત આવી નોટિસ આરોપીને તારીખ ૧૯ જાન્યુઆરી, ૧૯૮૨ ના રોજ રજિસ્ટર્ડ એ.ડી. દ્વારા મોકલવામાં આવી હતી. ફૂડ ઇન્સ્પેક્ટર દ્વારા આરોપી સામે તારીખ ૩૧.૧૨.૧૯૮૧ ના રોજ ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી. આમ, સ્વીકૃત રીતે, નિયમોના નિયમ ૯-એ હેઠળ જરૂરી નોટિસ આરોપીને ૧૦ દિવસની અંદર મોકલવામાં આવી નહોતી, કારણ કે તે એક મહિનો અને ૧૮ દિવસ પછી મોકલવામાં આવી હતી. આમ, નિયમોના નિયમ ૯-એ નો સ્પષ્ટ ભંગ થયો છે. આ કારણસર પણ આરોપી નિર્દોષ છૂટકારો મેળવવા હકદાર છે.”

૨૧. એવું પણ અવલોકન કરવામાં આવે છે કે સુધારેલા અધિનિયમની કલમ ૨૩(૧)(એ) હેઠળ, જો પેકેટ ૪૦ ગ્રામનું એટલે કે ૬૦ ગ્રામથી ઓછું હોય, તો ઉત્પાદનની તારીખ, ઉત્પાદનનો બેચ અને ઉત્પાદનની સમાપ્તિ દર્શાવતી ફરજિયાત નથી અને અહીં હાલના કેસમાં પ્રત્યેક પેકેટ ૪૦ ગ્રામ વજન ધરાવે છે અને પરીક્ષણના હેતુ માટે ફૂડ લેબોરેટરીમાં માત્ર ૫ પેકેટ એટલે કે ૨૦૦ ગ્રામ મોકલવામાં આવ્યા હતા જ્યારે પરીક્ષણ માટે નમૂના તરીકે ઓછામાં ઓછો ૫૦૦ ગ્રામ જથ્થો મોકલવો જરૂરી છે અને અહીં હાલના કેસમાં, એ સ્વીકૃત હકીકત છે કે હાલના અપીલકર્તાએ પરીક્ષણના

હેતુ માટે ૫૦૦ ગ્રામનો નમૂનો મોકલ્યો નથી અને તેથી, આ તમામ હકીકતો ધ્યાને લીધા પછી, સદર વિજ્ઞાન ટ્રાયલ કોર્ટે યોગ્ય રીતે વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ પસાર કર્યો છે અને નિર્દોષ છૂટકારાના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમમાં કોઈ ક્ષતિ જણાતી નથી.

૨૨. સદર વિજ્ઞાન ટ્રાયલ કોર્ટે ફરરા ૭ થી આગળના ભાગમાં પોતાના કારણો નોંધતી વખતે અવલોકન કર્યું છે તે મુજબ, કોર્ટે પૂરતી રીતે સમજાવ્યું છે કે તેણે ફરિયાદપક્ષના કેસને કેમ અવિશ્વસનીય ગણ્યો. નિર્દોષ છૂટકારાના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમના ફરરા ૧૧ માં નોંધાયેલા સાત કારણો સદર વિજ્ઞાન ટ્રાયલ જજ દ્વારા કાઢવામાં આવેલા તારણોને સ્પષ્ટપણે વાજબી ઠેરવે છે. વાદગ્રસ્ત ચુકાદા તેમજ સમગ્ર રેકૉર્ડ અને પ્રોસીડિંગ્સનું અવલોકન કરતાં, હું સદર વિજ્ઞાન ટ્રાયલ જજ દ્વારા નોંધાયેલા તારણો સાથે સંપૂર્ણપણે સહમત છું. નિર્દોષ છૂટકારાના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમમાં મને કોઈ ક્ષતિ, ગેરકાયદેસરતા કે વિકૃતિ જણાતી નથી. તે અનુસાર, હાલની અપીલ રદ કરવાને પાત્ર છે, અને નિર્દોષ છૂટકારાના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમની આથી પુષ્ટિ કરવામાં આવે છે.

૨૩. આ તબક્કે, ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૩૧૭૩/૨૦૦૮ માં પસાર કરવામાં આવેલ અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન વતી ફૂડ ઇન્સ્પેક્ટર, ડી.જી. પટેલ વિ. આબિદ હુસૈન અબ્દુલ મજીદ અન્સારી અને અન્ય ના કેસમાં કોર્ટના નિર્ણય, ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૧૩૨/૨૦૦૬ માં નલિનભાઈ

એચ. વ્યાસ, ફૂડ ઇન્સ્પેક્ટર વિરુદ્ધ કિશોરભાઈ ઘેલારામ ખુશલાની પેરિસ કન્ફેક્શનરી વર્ક્સ માટે ના કેસમાં પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૨૫.૦૯.૨૦૨૪ નો નિર્ણય અને ૧૯૯૪ (૧) જી.એલ.આર. ૪૮૭ માં અહેવાલ થયેલ વિષ્ણુપ્રસાદ સી. દોડીયા વિ. સુરેન્દ્રકુમાર મોહનલાલ ઠક્કર, ૧૯૯૭(૧) જી.એલ.આર. ૪૫૮ માં અહેવાલ થયેલ ચીમનલાલ ગોવિંદજી ઠક્કર વિ. ગુજરાત રાજ્ય અને ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૨૨૫૫/૨૦૦૯ માં વી.બી. ચૌહાણ વિ. ઉમેશભાઈ મનુભાઈ મોદી ના કેસનો સંદર્ભ લેવો યોગ્ય છે, કે જેના દ્વારા આ કોર્ટ દ્વારા સમાન મુદ્દા પર વિચારણા કરવામાં આવી છે.

૨૪. ૨૦૦૫ (૩) જી.એલ.એચ. ૩૮૯ માં અહેવાલ થયેલ ગણપતભાઈ પ્રજાપતિ વિ. ફૂડ ઇન્સ્પેક્ટર ના કેસમાં પણ આ કોર્ટે વિદ્વાન વકીલની રજૂઆત પર વિચારણા કરતી વખતે ફકરા નં. ૬ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

“૬. એ સાચું છે કે ફરિયાદીએ પોતાની જુબાનીમાં કહ્યું છે કે ડ્રાફ્ટ ફરિયાદ સાથેના સંબંધિત કાગળો મંજૂરી આપનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યા હતા અને તેથી શ્રી સૂદના જણાવ્યા અનુસાર, આને માન્ય મંજૂરી કહી શકાય. પરંતુ શ્રી જોશી દ્વારા યોગ્ય રીતે દલીલ કરવામાં આવી છે કે મંજૂરી દેખીતી રીતે યાંત્રિક રીતે આપવામાં આવી હોવાનું જણાય છે અને તે વિચારશક્તિનો

ઉપયોગ કર્યા વિના આપવામાં આવી છે. આ કોર્ટે અને સર્વોચ્ચ અદાલતે વિવિધ પ્રસંગોએ અને જુદી જુદી બાબતો હેઠળ આ પાસા પર વિચારણા કરી છે જ્યાં કેસ ચલાવવા માટે વૈધાનિક કાનૂની મંજૂરી ફરજિયાત છે. પરંતુ ખુદ સદર અધિનિયમ હેઠળના એક કેસમાં, આ કોર્ટે ડેપ્યુટી મ્યુનિસિપલ કમિશનર, અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન દ્વારા આપવામાં આવેલી આવી જ સમાન મંજૂરી ધ્યાને લીધી હતી અને સંક્ષિપ્તતા અને સુવિધા ખાતર, તારીખ ૧૫/૧૮ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૦૦ ના રોજ નક્કી કરવામાં આવેલી ક્રિમિનલ રિવિઝન એપ્લિકેશન નં. ૧૧૦/૧૯૯૪ માં આ કોર્ટના (કોરમ સુશ્રી આર. એમ. દોષિત, ન્યાયમૂર્તિ) નિર્ણયનો સંબંધિત ભાગ ટાંકવો હેતુ માટે ફાયદાકારક રહેશે, જે નીચે મુજબ છે:

[“...મારા મતે માત્ર જે દલીલો વિચારણાને પાત્ર છે તે આ છે: (૧) સદર અધિનિયમની કલમ ૨૦(૧) હેઠળ સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા નોંધવામાં આવેલી સંમતિ વિચારશક્તિનો ઉપયોગ દર્શાવતી નથી. યોગ્ય વિચારણા વિના આપવામાં આવેલી સંમતિ ફરિયાદપક્ષ માટે ઘાતક સાબિત થશે; અને (બી) ફૂડ ઇન્સ્પેક્ટરને તેના દ્વારા વેચવામાં આવેલા તેલમાં જણાયેલ ભેળસેળના સ્વરૂપ અંગે સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૩૧૩ હેઠળની તેની તપાસમાં

આરોપીને પોતાનો બચાવ રજૂ કરવાની પર્યાપ્ત તક આપવામાં આવી નહોતી.]

[સદર અધિનિયમની કલમ ૨૦ હેઠળ પરિકલ્પિત સંમતિ ફરિયાદની નીચે નીચેની શરતોમાં નોંધવામાં આવી છે:

[“તમામ કાગળોની ચકાસણી કરી અને કેસ ચલાવવાની મંજૂરી આપી.”]

આ રીતે નોંધાયેલી સંમતિ સક્રિય વિચારશક્તિનો ઉપયોગ થયાનો પુરાવો આપતી નથી. જો કે સદર અધિનિયમની કલમ ૨૦ હેઠળ સંમતિ આપતી વખતે કોઈ કારણો નોંધવા જરૂરી નથી, છતાં ફરિયાદપક્ષ કોર્ટને સંતુષ્ટ કરવા બંધાયેલ છે કે તમામ સંબંધિત કાગળોનું અવલોકન કર્યા પછી અને વિચારશક્તિના યોગ્ય ઉપયોગ પછી જ સંમતિ આપવામાં આવી હતી.”]

૨૫. વધુમાં, અપીલના રેકૉર્ડનું અવલોકન કરતાં, એવું જણાય છે કે સામાવાળા-આરોપીઓએ સદર વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ પોતાની નિર્દોષતા સ્થાપિત કરી હતી અને રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવેલા મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવા અને અન્ય સામગ્રીની યોગ્ય મૂલવણી કર્યા પછી, સદર વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે યોગ્ય રીતે નિર્દોષ છૂટકારાનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ પસાર કર્યો છે. સદર વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે નોંધેલા તારણો

ન્યાયી, યોગ્ય અને કાયદાના સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતો અનુસાર છે અને તેથી, આ કોર્ટ દ્વારા કોઈ હસ્તક્ષેપની જરૂર નથી.

૨૬. ચુકાદાઓની હારમાળા દ્વારા એ સુસ્થાપિત છે કે જે પુરાવા પર નિર્દોષ છૂટકારાનો હુકમ આધારિત છે તેની સમીક્ષા કરવાની, પુનઃ મૂલવણી કરવાની અને પુનઃ વિચારણા કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા અપીલ કોર્ટ પાસે છે. જો કે, અપીલ કોર્ટે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ છૂટકારાના કિસ્સામાં આરોપીની તરફેણમાં બેવડું અનુમાન હોય છે. પ્રથમ, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ તેને નિર્દોષતાનું અનુમાન ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી સક્ષમ અદાલત દ્વારા કોઈપણ વ્યક્તિ દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી તેને નિર્દોષ માનવામાં આવશે. બીજું, આરોપીએ પોતાનો નિર્દોષ છૂટકારો મેળવી લીધો હોવાથી, તેની નિર્દોષતાનું અનુમાન સદર ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ પુષ્ટ, પુનઃપ્રમાણિત અને મજબૂત બને છે.

૨૭. વધુમાં, જો રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વાજબી તારણો શક્ય હોય, તો અપીલ કોર્ટે સદર ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા નિર્દોષ છૂટકારાના તારણમાં ખતેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં. વધુમાં, નિર્દોષ છૂટકારાના હુકમ સામેની અપીલમાં સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે, જ્યાં સુધી નીચલી કોર્ટનો અભિગમ કોઈ સ્પષ્ટ ગેરકાયદેસરતાથી દૂષિત ન હોય અને જે તારણ પર પહોંચવામાં આવ્યું છે તે તારણ પર કોઈ

વાજબી વ્યક્તિ પહોંચી ન શકે અને તેથી, તે નિર્ણય વિફૂત ગણાય તેવો ન હોય, ત્યાં સુધી અપીલ કોર્ટ સામાન્ય રીતે નિર્દોષ છૂટકારાના હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરશે નહીં. માત્ર બે મંતવ્યો શક્ય હોવાના કારણે જ, અપીલ કોર્ટ એવો અભિપ્રાય અપનાવશે નહીં કે જે નીચલી કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાને ઉલટાવી દે. જો કે, અપીલ કોર્ટ પાસે પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની સત્તા છે જો તેનો એવો અભિપ્રાય હોય કે નીચલી કોર્ટ દ્વારા પહોંચેલ તારણ વિફૂત છે અને કોર્ટે કાયદાની સ્પષ્ટ ભૂલ કરી છે અને રેકૉર્ડ પરના મહત્વપૂર્ણ પુરાવાને અવગણ્યો છે. આવા સંજોગોમાં, આરોપી સામે જે ગુનાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે તે ગુનાના આચરણ સાથે તે સંકળાયેલો છે કે કેમ તે શોધી કાઢવા માટે રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવેલી સામગ્રીના આધારે ન્યાયી નિર્ણય પર પહોંચવા માટે પુરાવાની પુનઃ મૂલવણી કરવાની ફરજ અપીલ કોર્ટ પર રહેલી છે.

૨૮. (૨૦૦૭) જ એસ.સી.સી. ૪૧૫ માં અહેવાલ થયેલ ચંદ્રપ્પા અને અન્ય વિ. કર્ણાટક રાજ્ય ના કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા તેના વ્યાપ અને સિદ્ધાંતો સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યા છે, ખાસ કરીને ફકરા નં. ૪૨ અને ૪૩ માં, જેને ત્યારબાદ [૨૦૨૨] ૩ એસ.સી.સી. ૪૭૧ માં અહેવાલ થયેલ રાજેશ પ્રસાદ વિ. બિહાર રાજ્ય અને અન્ય ના કેસમાં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા પુનઃપુષ્ટ કરવામાં આવ્યા હતા, જેમાં, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે નિર્દોષ છૂટકારાના કિસ્સામાં સામાન્ય સિદ્ધાંતો સ્પષ્ટ કર્યા છે, ખાસ કરીને ફકરા નં. ૨૬ માં નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતના

વિવિધ નિર્ણયોના આધારે સામાન્ય સિદ્ધાંતો દર્શાવવામાં આવ્યા છે. ત્યારબાદ એ.આઇ.આર. ૨૦૨૪ એસ.સી. ૨૨૫૨ = (૨૦૨૪) ૮ એસ.સી.સી. ૧૪૯ માં અહેવાલ થયેલ બાબુ સાહેબગૌડા રુદ્રગૌડાર વિ. કર્ણાટક રાજ્ય ના કેસમાં, નામદાર સર્વોચ્ચ અદાલતે સમાન મુદ્દા પર વિચારણા કરી છે, ખાસ કરીને ફકરા નં. ૩૭ થી ૪૦ માં. આથી, હું સદર ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા તારણો સાથે સંપૂર્ણપણે સહમત છું.

૨૯. [૨૦૨૪] ૮ એસ.સી.સી. ૧૬૯ માં અહેવાલ થયેલ રમેશ વિ. કર્ણાટક રાજ્ય ના કેસમાં નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટના તાજેતરના નિર્ણયનો સંદર્ભ લેવો પણ યોગ્ય રહેશે, જેમાં નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટે ફકરા-૨૦ અને ૨૧ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું અને અવલોકન કર્યું હતું:

“૨૦. આ તબક્કે, નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા સામેની અપીલ સાથે કામ કરતી વખતે અપીલ કોર્ટની સત્તા સંબંધે ચંદ્રપ્પા અને અન્ય વિ. કર્ણાટક રાજ્ય ના કેસમાં આ કોર્ટ દ્વારા તારવવામાં આવેલા સામાન્ય સિદ્ધાંતોનો સંદર્ભ લેવો સુસંગત રહેશે. તે સિદ્ધાંતો આ મુજબ વંચાય છે:

“૪૨. (૧) જે પુરાવા પર નિર્દોષ છૂટકારાનો હુકમ આધારિત છે તેની સમીક્ષા કરવાની, પુનઃ મૂલવણી કરવાની અને પુનઃ વિચારણા કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા અપીલ કોર્ટ પાસે છે.

(૨) કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ આવી સત્તાના ઉપયોગ પર કોઈ મર્યાદા, પ્રતિબંધ કે શરત મૂકતો નથી અને અપીલ કોર્ટ પોતાની સમક્ષના પુરાવા પર હકીકતના તેમજ કાયદાના બંને પ્રશ્નો પર પોતાના તારણ પર પહોંચી શકે છે.

(૩) વિવિધ અભિવ્યક્તિઓ, જેમ કે, “મહત્વના અને ફરજિયાત કારણો”, “સારા અને પર્યાપ્ત આધારો”, “ખૂબ જ મજબૂત સંજોગો”, “વિકૃત તારણો”, “દેખીતી ભૂલો”, વગેરેનો હેતુ નિર્દોષ છૂટકારા સામેની અપીલમાં અપીલ કોર્ટની વ્યાપક સત્તાઓમાં કાપ મૂકવાનો નથી. આવા શબ્દપ્રયોગો પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની અને પોતાના તારણ પર પહોંચવાની કોર્ટની સત્તાને મર્યાદિત કરવા કરતાં નિર્દોષ છૂટકારામાં હસ્તક્ષેપ કરવા સામે અપીલ કોર્ટની અનિચ્છા પર ભાર મૂકવા માટે વધુ પડતી “ભાષાકીય શોભા” સમાન છે.

(૪) જો કે, અપીલ કોર્ટે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ છૂટકારાના કિસ્સામાં, આરોપીની તરફેણમાં બેવડું અનુમાન હોય છે. પ્રથમ, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ તેને નિર્દોષતાનું અનુમાન ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી સક્ષમ અદાલત દ્વારા કોઈપણ વ્યક્તિ દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી તેને નિર્દોષ માનવામાં આવશે. બીજું, આરોપીએ પોતાનો નિર્દોષ

છૂટકારો મેળવી લીધો હોવાથી, તેની નિર્દોષતાનું અનુમાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ પુષ્ટ, પુનઃપ્રમાણિત અને મજબૂત બને છે.

(૫) જો રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વાજબી તારણો શક્ય હોય, તો અપીલ કોર્ટે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા નિર્દોષ છૂટકારાના તારણમાં ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં.

૨૧. રાજેન્દ્ર પ્રસાદ વિ. બિહાર રાજ્ય ના કેસમાં, આ કોર્ટની ત્રણ જજોની બેંચે નિર્દેશ કર્યો હતો કે નિર્દોષ છૂટકારા સામેની અપીલમાં, હાઈકોર્ટ માટે આરોપીના દોષના વિપરીત તારણ પર પહોંચવા સમર્થ થવા સારું ટ્રાયલ કોર્ટના કારણોને નકારી કાઢવા માટે રેકૉર્ડ પરથી મક્કમ અને વજનદાર આધારો સ્પષ્ટપણે દર્શાવવા આવશ્યક રહેશે. એવું વધુમાં અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે, નિર્દોષ છૂટકારા સામેની અપીલમાં, સાક્ષીઓની વિશ્વસનીયતા વિશે હાઈકોર્ટ વિપરીત અભિપ્રાય અપનાવે તે કાયદેસર રીતે પર્યાપ્ત રહેશે નહીં અને એ અત્યંત અનિવાર્ય છે કે હાઈકોર્ટ ખાતરીપૂર્વક એવું તારવે કે ટ્રાયલ કોર્ટ માટે તેમની જુબાનીને નકારી કાઢવી લગભગ અશક્ય હતી. આ બાબતને ફોજદારી ન્યાયના ન્યાયશાસ્ત્રીય પાસાના સારરૂપ તત્વ તરીકે ઓળખવામાં આવી હતી. આ દ્રષ્ટિએ જોતાં, અપીલ સાથે કામ કરવામાં હાઈકોર્ટનો અવિચારી અભિગમ, જેના પરિણામે

અપીલકર્તા નં. ૧ અને ૨ ને દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા, શંકાનો લાભ આપીને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્દોષ છૂટકારાના સચોટ અને સુવિચારિત ચુકાદાને ઉલટાવવામાં આવ્યો, તે ટકી શકે તેમ નથી.”

૩૦. રેકૉર્ડ પરના સમગ્ર પુરાવાને ધ્યાને લેતાં, સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે હાલના આરોપીઓને કથિત ગુના સાથે જોડતો કોઈ વિશ્વસનીય પુરાવો નથી અને આરોપીઓએ કથિત ગુનો કર્યો છે તે વાજબી શંકાથી પર સાબિત કરવા માટે રેકૉર્ડ પરનો પુરાવો એટલો ખાતરીપૂર્વકનો નથી. તેથી, રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે આરોપીઓને દોષિત ઠેરવી શકાય નહીં.

૩૧. વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમનું અવલોકન કરતાં, સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે સદર ટ્રાયલ કોર્ટે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાની મૂલવણી કરવામાં અને આરોપીઓ સામે મૂકવામાં આવેલા આરોપોમાંથી તેમને નિર્દોષ છોડવામાં હકીકતની અને કાયદાની કોઈ ભૂલ કરી નથી. પુરાવાની પુનઃ મૂલવણી કરતાં પણ, સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે ફરિયાદપક્ષ આરોપીઓ સામે મૂકવામાં આવેલા આરોપો વાજબી શંકાથી પર સાબિત કરવામાં સદંતર નિષ્ફળ રહ્યો છે. તેથી, સદર ટ્રાયલ કોર્ટનો વાદગ્રસ્ત ચુકાદો અને હુકમ ટકી શકે તેવો છે અને હાલની અપીલ રદ કરવાને પાત્ર છે.

૩૨. ઉપરોક્ત બાબતને ધ્યાને લેતાં, હાલની અપીલ ગુણદોષ વિનાની છે અને તે રદ કરવાને પાત્ર છે. પરિણામે, તે રદ કરવામાં આવે છે. સદર ટ્રાયલ

કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ નિર્દોષ છૂટકારાના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમની આથી પુષ્ટિ કરવામાં આવે છે. જામીનપત્ર રદ ગણવામાં આવે છે. રેકૉર્ડ અને પ્રોસીડિંગ્સ સદર ટ્રાયલ કોર્ટને તાત્કાલિક પરત મોકલવામાં આવે.

સહી/—

(હેમંત એમ. પ્રચ્છક, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====